

FOLKHÖGSKOLE- VETERANEN

Nr 1 april 2026

För en allmän medborgerlig bildning

Krönika. Aktuellt i folkhögskolan 2026
Föreningen. Vårträff på Tollare

sid 2
sid 3

Rörelsefolk- högskolorna och deras huvudmän

Tema. Folkhögskoleveteranen tar i det här numret upp rörelsefolkhögskolornas relation till sina huvudmän. Vi vet att många rörelsefolkhögskolor brottas med ekonomin, något vi har belyst tidigare i Veteranen.

Statsbidragen är om inte sjunkande, i alla fall passivt urholkade, genom uteblivna index- och inflationsuppräkningar.

Vi ser också ett försvagat civilsamhälle, åtminstone om vi ser det i ett ekonomiskt perspektiv, vilket då inkluderar många av huvudmännen.

I det perspektivet blir frågan hur rörelsefolkhögskolornas relation till sina huvudmän ser ut relevant. Är det de facto ett aktivt huvudmannaskap som utövas, hur hanteras den eviga konflikten mellan huvudmannens önskningar och styrningen i statsbidragsvillkoren är några av flera frågor vi funderar över.

I en serie artiklar försöker vi närma oss just den komplexa relationen. Vi har intervjuat rektorer för tre skolor med huvudmän ur det som ofta benämns "klassiska folkrörelser". Brunnsvik, med sin tydliga koppling till arbetarrörelsen, Sjövik med en gren av frikyrkokörelsen som huvudman, samt Tollare kopplat till nykterhetsrörelsen.

Vi är väl medvetna om att det bely-

ser relationen folkhögskola - huvudman ensidigt. De svar och problemställningar vi finner i intervjuerna skulle med säkerhet se annorlunda ut om det är huvudmannaorganisationen som är intervjuoffer.

Vi kryddar anrättningen med en inblick i en helt annan del av det s.k. civilsamhället, nämligen den synnerligen aktiva, växande, och i det närmaste självfinansierade föreläsningsföreningen Nyfiken på..., med säte i Söderköping.

Sid 4 - 11

Vårträff i väst

Föreningen. Veterankamraterna i väst laddar för vårträff. Den äger rum måndag 20 april, på Sankta Elisabeths folkhögskola i Göteborg.

Inbjudan med detaljerad information, tider, kostnader, hur du anmäler dig mm, finner du på sid 3.

Det bidde en tummetott...

Folk och bildning

Debatt. Redaktören reflekterar fritt över Folkbildningsrådets stora event "**Folk och bildning**" i Stockholm i april. Han ondgör sig över att eventet inte lever upp till det han tycker utlovats, stärkt av faktumet att endast särskilt inbjudna kommer att kunna övervara eventet på plats.

Sid 12

Aktuellt i folkhögskolan 2026

Signild Håkansson

För bara två år sedan framhöll jag gärna det unika med att vi hade 156 folkhögskolor

och att skolformen samtidigt funnits i 156 år. Men när vi gick in i vårterminen 2026 fanns det i stället 152 folkhögskolor.

Så vad har hänt? Markaryds folkhögskola gick i konkurs sommaren -25 och Albins folkhögskola (tidigare Örenäs) fick ett stort återkrav av statsbidrag och valde att stänga vid årsskiftet. Kista folkhögskola fick sitt statsbidrag indraget efter att man enligt Folkbildningsrådet inte uppfyllt villkoren. Södra Stockholms folkhögskola har gått samman med Skarpnäck, som har samma huvudman, Folkuniversitetet.

De årsplatser som funnits hos de nedlagda skolorna kommer delvis att användas för att berörda deltagare ska få fullfölja folkhögskolestudierna på annan skola, men kommer inte sedan att fördelas ut. I stället kommer frigjorda resurser att användas för att stärka organisationsbidraget som gäller alla skolor.

Det blir alltså inte bara färre skolor utan också färre deltagare i folkhögskolan totalt. Ekonomin har urholkats och det finns en oro på många håll över framtiden.

I sin **budgetframställning** begär Folkbildningsrådet nu 277 miljoner kronor permanent till folkhögskolan för förstärkning av det ordinarie statsbidraget. Man begär även medel till en kompetensförsörjningssatsning som omfattar 2 000 nya årsstudieplatser i yrkeskurs på folkhögskola

höstterminen 2026, 4 000 platser 2027 och 4 000 platser 2028. Men kommer något av detta att beaktas av de styrande?

Av vikt för skolornas ekonomi är också **förslaget till nya statsbidragsvillkor** som nu är på remiss. Det har också föregåtts av förändringar av förstärkningsbidraget och regler för distansutbildning.

Veteranförningens styrelse har övervägt att lämna ett remissvar, men beslöt att avstå. Det är ganska mycket detaljer som påverkar de enskilda skolorna och svåra att ha en mer generell uppfattning om.

Exempel på nyheter är krav på organiserad elevhälsa tillsammans med syo och kurator. Känns igen från tiden före 1991, eller hur? Man inför en ny kurs typ kallad Yrkeskurs och man föreslår en höjning av krav på lärartäthet i Allmän kurs. Det blir intressant att ta del av en sammanställning av remissvaren som ska vara inne 10 april.

Det har vidare kommit en del nyheter i **Folkbildningspolitiskt mål och förordning om statsbidrag till folkbildningen** som gäller från i år. Det handlar särskilt om det som kallas demokrativillkor:

8 a § Stöd får inte lämnas till en organisation om den eller någon av dess företrädare som agerar inom ramen för verksamheten

1. *utövar våld, tvång eller hot mot en person eller på annat sätt kränker en persons grundläggande fri- och rättigheter,*

2. *diskriminerar personer eller grupper av personer eller på annat sätt bryter mot principen om alla människors*

lika värde,

3. *försvarar, främjar eller uppmanar till sådana ageranden som anges i 1 eller 2, eller*

4. *motarbetar det demokratiska styrelseskicket.*

Stöd får inte heller lämnas till en organisation om det framkommer att någon av dess samarbetsorganisationer, eller en företrädare för samarbetsorganisationen, agerar på ett sådant sätt som anges i första stycket. Förordning (2025:1464).

Det kan tyckas självklart att folkhögskolorna ska följa demokratiska principer i sitt arbete. Men ansvaret gäller också när man väljer vem man samarbetar med. Kommer det att skapa en ängslighet att närma sig nya samarbetspartner eller företeelser?

Många inom folkhögskolan anser att man behöver en starkare, samlad röst för att hävda utbildningsformen och dess möjligheter i dagens samhälle. Det har lett fram till ett pågående arbete där man utreder hur OFI (de offentligägda folkhögskolorna) och RIO (rörelsefolkhögskolorna) kan närma sig organisatoriskt. Kan man bilda en gemensam organisation och vilka konsekvenser skulle det få?

Hur blir då relationen till Folkbildningsrådet och till SKR (Sveriges kommuner och regioner) och vad innebär det juridiskt sett?

Det är alltså mycket som folkhögskolor, huvudmän och organisationer måste förhålla sig till under året och som har bäring på framtiden. Men det blir också en del frände.

Hela sju folkhögskolor fyller 150 i år. Att man varit igång sedan 1876 och varit relevant för sin samtid och sina deltagare sedan dess inger både respekt och hopp inför framtiden. Vi gratulerar Billströmska, Gamleby, Grimslov, Gotland, Sörängen, Tärna och Wik!

FOLKHÖGSKOLE VETERANEN

Medlemsblad för
Folkhögskolans Veteranförning

www.vetfolk.dinstudio.se

Nummer 1 • ÅRGÅNG 26 • April 2026

Redaktionskommitté

Per-Ola Jansson (Ansvarig utgivare)
braxnaspoj@gmail.com

Tommy Fogelberg (layout)
tommy.fogelberg@telia.com

Urban Lundin
urbanlundin1946@gmail.com

Föreningens postadress Folkhögskolans Veteranförning

Signild Håkansson
signildhakansson@gmail.com
Folkungagatan 12B 703 42 Örebro

Kassör

Signild Håkansson
signildhakansson@gmail.com
Folkungagatan 12B 703 42 Örebro

Medlemskap

Medlem i föreningen blir du genom att betala in medlemsavgiften 250 kr per år till Folkhögskolans Veteranförning plusgirokonto 400 28 34-2
Glöm inte att ange namn och adress!

Foto, omslagsbilder:

Vårträff på Tollare

Årets vårträff i föreningen ägde i år rum på Tollare folkhögskola, i Nacka. Ett femtontal medlemmar trotsade regnet, och förutom gott umgänge och kära återseenden bjöd det goda köket på förträfflig skaffning.

Programmet bestod av två rejäla inslag. Förmiddagen ägnades åt en dragning kring det högaktuella förslaget till nytt statsbidragssystem för folkhögskolor.

Karin Gustafsson, till vardags på Folkbildningsrådet, guidade oss genom förslaget, och både de förändringar från tidigare som föreligger, och de nyheter som ingår. Som sig bör när Folkhögskoleveteraner träffas,

så fyllde rummet av såväl frågor som kritik, och ibland bekräftanden.

Förslaget är nu ute på remiss, remisstiden avslutas 10 april. Ordförande Signild kommenterar delar av förslaget i sin krönika på motstående sida, och styrelsen har beslutat att inte lämna något remissyttrande från Veteranföreningen. Veteranen har också för avsikt att presentera ev. huvuddrag i remissvaren i juninumret.

Under eftermiddagen gästades vi av välbekante Gustav Fridolin, numer folkhögskollärare på Stadsmissionens folkhögskola.

Han redogjorde för huvuddragen i sin forskningsstudie, kring hur deltagare på Allmän kurs ser på sin folkhögskoletid.

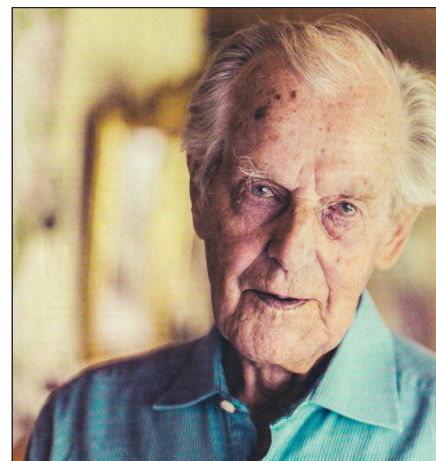
Föreläsningens rubrik, *Om skam, mötet med folkhögskolans lärare och*

folkhögskolan som institution och om osäkerheten att folkhögskolan kan förverkliga framtidsdrömmar, gav upphov till mängder av nyfikna frågor och inspel från deltagarna.

Gustav informerade om att han har för avsikt att fortsätta med sin forskning, så föreningen ser med spänning fram mot framtida möten med Gustav. Ett längre referat från Gustavs föreläsning och hans slutsatser kommer i nästa nummer av tidningen.

Även om deltagarantalet inte är så stort, intygar flera av deltagarna värdet av att föreningen på det här sättet erbjuder både mötesplatser för folkhögskoleveteraner, och ett program som gör att man fortfarande har en god kontakt med den skolform man ägnat många års yrkesliv åt.

**Gå med i
Folkhögskolans
Veteranförening!
Du behövs!!**

Medlemsavgift 2026

Föreningen arbetar med knappa medel, och styrelsen påminner om att det är dags att betala medlemsavgiften för 2026.

**Betala 250 kr till
plusgiro 400 28 34-2**

Välkomna till vårens Regionträff för folkhögskoleseniorer!

Tid Måndagen den 20 april 2026

Plats Sankta Elisabets folkhögskola, Sten Sturegatan 1B, 411 39 Göteborg. Skolan ligger i nära Heden, på gångavstånd från Centralstationen.

Program

10 00 Småprat och fika i skolans matsal
Före lunch:

- Aktuellt från Veteranföreningen. Signild Håkansson

- **Varför Mimi folkhögskola?**

Jan-Erik Perneman, styrelseledamot och Hannes Lundkvist, rektor på Mimi folkhögskola

12 30 Lunch.

13 15 Mimi folkhögskola

För de som önskar gör vi en spårvagnsresa till Masthuggstorget och besöker Mimi folkhögskola för ett kort studiebesök och samtal med några lärare och ev. några kursdeltagare.

Skolan ligger på Andra Långgatan 29, en kort (ca 300 m) promenad från Masthuggstorget.

Meddela vid anmälan om du deltar i besöket på Mimi folkhögskola.

15 00 Avslutning.

Pris 120 kr för mat och fika, var och en betalar för sig, swish går bra.

Anmälan Senast onsdagen den 8 april till

Per Nordqvist 073-650 08 03

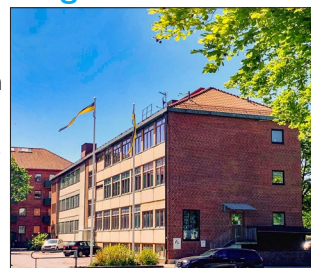
peje.nordqvist@gmail.com

Håkan Söderlund 072-223 53 74

hakan2017@telia.com

Ingemar Nordieng 070-594 23 53

ingemar.nordieng@gmail.com

Hoppas vi ses!

Visst är det en folkhögskola som ligger där borta? -Är inte den död? Nä, det är den inte! Den rör på sig. -Hur är det möjligt?

Per-Ola Jansson

Det finns i Sverige 110 rörelsedrivna folkhögskolor, de ses som en del av civilsamhället i ett gränsland mellan idealitet och ett starkt beroende av statligt reglerade bidrag för sin verksamhet. Vilken betydelse har de idag för sina huvudmän?

Journalisten Torbjörn Nilsson skrev hösten 2025 en artikel i SvD om nykterhetsrörelsen och den folkbildning som de stått-, och står, bakom i vårt land. Man kan se hans beskrivning av nykterhetsrörelsen som en samlande symbol över hela den folkrörelseaktivitet som en gång sågs som kärnan i det urberg som bär upp den svenska demokratin.

"Superiet var under förra sekelskiftet vad migration har varit för vår tids politik." Bland de som sökte skapa opinion och upplysning om dryckenskapens hot mot demokratin och en förödande inverkan på folkhälsan var sex procent av landets befolkning medlemmar av nykterhetsrörelsen.

Nykterhetsrörelsen är väl den enda folkrörelse som drivit fram en folkomröstning, den första, i vårt land. 1922 hölls folkomröstningen om genomförande av ett totalförbud, eller om den kompromiss som införandet av *Motboken* 1917 innebar skulle fortsatt gälla. "Nykterhetsrörelsen förlorade, men vann på något sätt ändå. Det är paradoxen."

Man kan se det som att sekelskiftesnykteristerna var överrepresenterade; den yngre generationen behöll greppet i riksdag och regering. Idag är det få som förstår vilken avgörande roll nykteristerna spelade för att säkra folkhemsbygget, som så många nu säger sig längta tillbaka till.

Studiecirkeln, denna för folkhemmet så centrala institution, hade som vi vet, uppfunnits av godtemplaren Oscar Olsson i 1900-talets början i en IOGT-verksamhet i Lund.

Det kan man tänka på i dag. När deras rörelse bara renderar notiser

och regeringen forcerar fram gårdsförsäljning och skär ner på studieförbundens anslag. Folkhemmets skapare företrädde dem som idéhistorikern Ronny Ambjörnsson har kallat "de skötsamma arbetarna". De som lyfte sig upp från elände genom nykterhet och flit, som gjorde detta tillsammans. Axel mot axel.

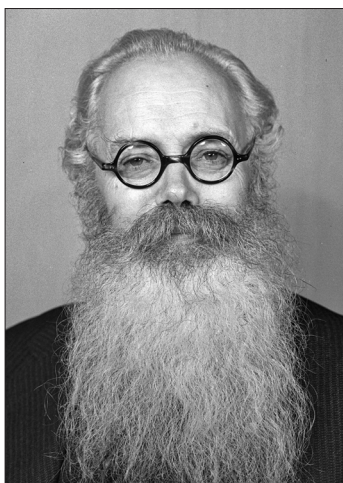
Ibland blev man medlem i alla de tre stora folkrörelserna. Ambjörnssons skötsamme arbetare kunde både vara nykterist, socialist och frikyrklig.

P-O Enquist har dock i romanen *Musikanternas uttåg* beskrivit svåra meningsskiljaktigheter mellan de frikyrkliga och socialisterna i Västerbotten. Däremot förekom det i Norrbotten att stalinister samtidigt kunde tillhöra frikyrkliga församlingar.

Tage Erlanders föräldrahem var nyktert och både Ernst Wigforss och Per Edvin Sköld var helnykterister. I vår egen tid skrevs i decennier protokollen i Älvsjö IOGT-förening av Bengt Göransson, sedermera kultur- och utbildningsminister,

Vilka företräder de skötsamma arbetarna i dag? Nu när Socialdemokraterna präglas mer av akademiker än metallarbetare och när Sverigedemokraterna – som lockat en del arbetarväljare – har sin kulturella bas kring reality-serier på tv och hårdrocksfestivalen Sweden Rock. Det behövs en vuxen i rummet, säger Ulf Kristersson. Men hur skulle det vara med en nykter?

Historikern Bill Sund har analyserat Oscar Olssons syn på folkbildningens roll i kulturskapandet: bildning och utbildning är verktyg för att åstadkomma samhällsförändring:

Att folkbildningsarbetet hela tiden står i relation till folkrörelsearbetet gör att Oscar Olsson är drivande i frågan om att de politiska rörelserna ska kunna ha sina egna bildningsorganisationer. Han menar att det är en styrka om bildnings-

arbetet sker i relation till medborgares politiska intressen.

Den stora grenen av nykterhetsrörelsen - IOGT-NTO, Juniorförbundet och Ungdomens Nykterhetsförbund - har förra året samorganiserat sig och bär nu namnet *Movendi*.

movendi

NBV, som står *Movendi* nära har kopplingar till fyra folkhögskolor med samma idébakgrund. De andra, stora och välkända folkrörelserna, som arbetarrörelsen och frikyrkorörelsen är från sina utgångspunkter också centrala medskapare av det som kommit och kallas för *Folkhemmet*.

Storhetstiden för folkrörelserna, studieförbunden och folkhögskolorna infaller under första hälften av 1900-talet. ABF bildades 1912 på Brunnsvik, folkhögskolan som blev den första *rörelsefolkhögskolan* och som spelat rollen som flaggskepp med LO, Kooperationen och ABF i förening som drivit verksamheten från början fram till nu.

Arbetarrörelsens folkhögskolor som idag är många, minst tjugo stycken, har som regel flera grenar av rörelsen i sina huvudmannkonstruktioner.

Frikyrkorörelsen är den brokigaste av dessa folkrörelser. "Missionare" och baptister m.fl. har gått samman och bildat *Ekumenia* som är huvudman för fem folkhögskolor. EFS, den evangeliska fosterlandsstiftelsen äger sju folkhögskolor. *Pingströrelsen*, som fortfarande står på egna ben är huvudman för fem folkhögskolor.

Den omdebatterade folkbildningen är en rapport från Föreningen för folkbildningsforskning.

Den är sökbar på Folkbildningsrådets hemsida. Fyra olika "tyckare" representerande Sveriges politiska mångfald som finns representerad i

Sveriges riksdag. De redogör för sin syn på folkbildningens problem och möjligheter i nuet.

Den är mycket klargörande. Den utgör en sorts högaktuell sammanfattning i fickformat över hur folkbildningen kan ses ur olika perspektiv.

Folkbildningshistorikern Samuel Edquist levererar en lysande och kommenterande genomgång över folkbildningens politiskt/ideologiska resa fram till nu. *Folkhögskoleveteranen* kommenterar rapporten i nr 4, 2024.

Rapporten har givetvis en koppling till den SOU 2024:42, *Bildning, utbildning och delaktighet* som publicerades i september 2024. Den utlöstes framförallt av den kritik som riktats framförallt över studieförbundens sätt att redovisa sin verksamhet som i vissa fall beslogs med att fusk och Folkbildningsrådets bristande förmåga att hantera och administrera statsbidragen till dessa.

En viss krisstämning präglade "folkbildningssverige" under den tid som utredningen arbetade. Vad skulle komma ut ur den? Nedskärningar? Folkbildningsrådets eventuella försvinnande – och i så fall, vad skulle komma istället?

I detta kölvatten har vi närmast oss tre rörelsefolkhögskolor, Brunnsvik, Sjövik och Tollare. De är typiska representanter för tre olika olika folkrörel-

ser, av äldre snitt. De har alla genomgått och hanterat kriser. Vi har frågat oss hur skolorna förändrats av åskvädren?

De är alla idag i full gång och har i vissa fall tvingats ömsa skinn ordentligt för att anpassa sig till en allt bistrare ekonomi och pågående dramatiska samhällsförändringar.

Vi har varit nyfikna på hur relationen mellan skolorna och deras huvudmän påverkats. Vilka ambitioner, och vilket stöd har huvudmännen klarat av att ge? I vilken mån har skolornas profiler behållits eller ändrats?

Och så självbilden; ser man sig fortfarande som viktiga aktörer i tjänst hos den svenska demokratin och kulturlivet?

I detta nr skriver vi om Brunnsvik och Sjövik. Per-Ola Jansson har intervjuat Brunnsviks, den under hösten avgående rektorn Peter

Holmstedt. Han har, som det tycks, lyckats både med att konservera och som samtidigt leda in Brunnsvik på ett helt nytt spår.

Sjöviks rektor Anneli Karlsson skriver om sitt arbete för att hindra Sjövik, som befunnit sig på ruinens brant, genom ett intensivt utvecklingsarbete. Tron på att stärka Sjöviks roll i lokalsamhället har omsatts i handling..

Tommy Fogelberg har intervjuat Tollares rektor Elina Majakari. Tollare har nyligen fått en helt ny relation

till sin huvudman. Intervjun belyser konsekvenserna av den. Den artikeln kommer publiceras i nästa nummer av Veteranen mitten på juni.

Till vårt tema i detta nummer lägger vi till en beskrivning av föreläsningssällskapet Nyfiken på ... i Söderköping, en folkbildande verksamhet som till ca 90 % är i stånd att verka utan beroende av offentliga medel.

Föreningens ordförande Björn Grip beskriver verksamhetens bakgrund och verksamhet. Den tangerar inbörden av vad som menas med *civilsamhället*.

Referenser:

Peter Holmstedt. Tf Rektor: Maj 2019-oktober 2019. Rektor mars 2021-oktober 2025. Parallellt rektor för Brunnsviks Enskilda Musikhögskola (BEMU) augusti 2022- (löpande framt).

Torbjörn Nilsson. Superiet var som migrationen idag. Svd 2026-11-07.

Den omdebatterade folkbildningen. Sju texter om folkbildningen i samhällsdebatten. Rapport 2024:1. Föreningen för folkbildningsforskning. Kan laddas ned från Folkbildningsrådets hemsida.

Bernt Gustavsson. Kunskapsfilosofi, Tre kunskapsformer i historisk belysning. W&W 2000.

Kenneth Abrahamsson. Vad är bildning i vår tid? Idéer och kommentarer till en rapport på uppdrag av Folkbildningsrådet. Stockholm augusti 2024.

Brunnsvik

Per-Ola Jansson

För mig som sammanställer denna intervju med Peter Holmstedt är det särskilt grannliga. Jag var nämligen anställd som rektor för Brunnsvik mellan 2009 och 2012.

När stora svårigheter uppstod för den ABF-avdelning med akronymen NÖSS, ledde det efter ett par år fram till att verksamheten på Brunnsvik upphörde och att LO sålde brunnsviksfastigheten till Ludvika kommun som i sin tur sålde brunnsviksfastigheten vidare till ett privat fastighetsbolag.

Den statsbidragsbaserade folkhög-

skoleverksamheten flyttades med samma huvudman till Borlänge, där en dagfolkhögskola skapades. Så småningom, efter "sju svåra år och bedrövelser" har del av verksamheten åter funnit en plats där folkhögskolan föddes 1906, på Brunnsvik.

Vidare har en omfattande verksamhet utvecklats i Brunnsviks namn både i Ludvika, Borlänge och Gävle

Följande samtal med skolans f.d. rektor Peter Holmstedt belyser hur skolan tampats med svårigheter och glädjeämnen under dessa år. Intervjun börjar över en kopp kaffe i Brunnsviks lokaler i centrala Borlänge.

Efter att Peter visat runt med avslutning i den nyrenoverade bygg-

naden i samma kvarter som hyser BEMU, Brunnsviks Enskilda Musikhögskola. Sedan bar det av till det sägenomspunna Brunnsvik, i Ludvika.

-Vi börjar väl med ekonomin?

-Nej, vi måste först blicka bakåt. Det fanns en sorts romantisk bild förknippad med "Brunnsvik". Brunnsvik var i den bilden en sorts Shangri-La. Det fanns hur mycket pengar som helst.

Men nu måste man finansiera det man vill göra. Inflationen har ju tagit stora språng. Statsbidraget har inte anpassats till den. Det finns ett grundläggande systemfel som skapar en enorm stress och oro mellan personal och rektor, mellan rektor och styrelse och i förlängningen har huvudmannen under min tid varit passiv.

Man tycker att man har hjälpt till så mycket, men nu är det slut med det. Kom inte till oss med era problem!

-Hur har det som påverkat ABF med nedskärningarna i studieförbundens bidrag påverkat Brunnsvik?

- Ja, vi har förstått att nu är ABF fullt upptaget av sin egen anpassning till de nya bidragsvillkoren. Det har uppstått ett glapp mellan vad man vill och vad som är möjligt att göra.

Det humanistiska arvet naggas i kanten när verkligheten ger sig till känna. Vi måste vara den skola vi var tidigare, men vi måste gå plus två miljoner per år. Vi måste utöka, men det får inte kosta något.

Resultatet blir att skolan kör på en termin taget. Läget är prekärt för

rörelsefolkhögskolorna. Det märker man på RIO-kongresserna och på Folkhögskoleforum.

Om man måste renovera på en äldre internatfolkhögskola så måste man renovera upp till de krav som ställs idag på handikappanpassning, tillgänglighet, hiss och ventilation. Om man då går till en huvudman och påstår att vi måste renovera och det kommer att kosta minst 40 miljoner så inser alla att de pengarna finns inte. Nu får man söka sig långt tillbaka i tiden för att se att det fanns resurser till sådant!

- Man sa att statsbidraget räckte till lärarlönerna, inte till något annat.

-Precis! Och så har vi de skillnader som finns mellan rörelsefolkhögskolorna och regionfolkhögskolorna.

De senare får ju precis det som vi saknar. De hål som Brunnsvik har täpper regionerna till alla år.

- Hur ser Brunnsviks ekonomi ut i grova drag?

-Vi omsätter 52 miljoner kr. Statsbidraget är på 29. Kostnaderna är ungefär 10 miljoner mer. Vi måste därför hitta 10 miljoner för att täppa till ett hotande underskott. Det är väl vad regionfolkhögskolorna får av sina huvudmän.

De får också stöd av sina HR-avdelningar vid behov. Jag har en kollega på en närliggande regionfolkhögskola som inte förstår hur vi på Brunnsvik klarar av att reda upp våra ekonomiska problem. Han skulle aldrig kunna vara rektor på en skola som Brunnsvik. Hur bär ni er åt, säger han?

-Men du har väl ändå någonting som är bättre än vad han har?

-Ja, du tänker på friheten? Han måste samordna sig så långt som möjligt med all övrig administration inom regionen. Om en ny läroplattform ska skapas, så går inte det. Det måste ju

funka ihop med all övrig verksamhet inom regionen.

Kursutveckling kräver längre startsträckor. Vi har en otrolig flexibilitet jämfört med en regionägd folkhögskola. Där krävs rejäl betänketid om man vill starta något nytt.

- Men det där hålet på 10 miljoner, hur har ni fixat sådant?

-Vi har haft en fantastisk tid. Vi fyller våra platser, vi har köer. Det är sprängfyllt.

- Överallt? I Gävle, Borlänge och i Ludvika (Brunnsvik!)?

- Ja, absolut. Vi fick 12 933 deltagarveckor efter den senaste "omvaskningen" av skolornas statsbidrag.

-Permanent? En helt ny folkhögskola uppe på den gamla?

- Absolut!

- På Stensund där jag arbetade i 24 år var ingångsvärdet 4508 deltagarveckor.

- Sådana skolor klarar sig inte idag. Västanvik är i den storleken och går inte runt. Dom får glädja sig om de klarar uppvärmningen!

- Men hur gick det till när ni kom upp till 12 933 dtv?

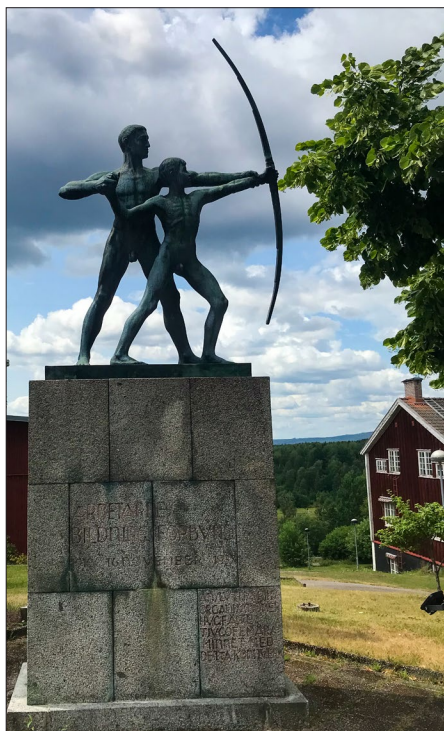
- Det var Patrik Årman, som är rektor nu igen, han utvecklade en mängd nya kurser under pandemin. Vi fick behålla de veckor som vi gjort utöver ingångsvärdet.

Brunnsvik är nu den 5:e största folkhögskolan. 70 % av vår verksamhet är förlagd till Borlänge. Där har vi en dagfolkhögskola och den är den 20:e största folkhögskolan i Sverige.

- Vad händer nu på Brunnsvik, moderskolan?

- Ja det är födelseplatsen och arvet. Den kommer vi väl inte att göra oss av med. Nu händer det saker där. Det är korta kurser som dominerar.

- Du kan väl berätta om hur du kom

in i Brunnsviks verksamhet?

- Javisst. Jag är från Borlänge, men uppvuxen i trakten kring Torsång och Ornäs. Jag har haft bananskalet som språngbräda för det mesta i mitt liv. Men nu när jag är 56 seglar jag i en farled.

Jag är musiker och humanist men gick en teknisk utbildning i gymnasiet. Den tröttnade jag på. När jag blev erbjuden ett jobb på ett estetiskt program i Hedemora tackade jag JA till det. Samtidigt var jag freelance-musiker och sysslade också lite med teater. Jag halkade fram och drömde om att bli musiker.

Rektorn uppmanade mig att utbildade mig till lärare. Det gjorde jag i Stockholm. Där hörde jag talas om Brunnsvik, en folkhögskola som fanns i Ludvika. Den hade jag knappt hört talas om.

Vi läste Bernt Gustavssons kunskapsfilosofi som tar upp en hel del om folkhögskolans pedagogik. Jag gick vidare med en masterutbildning i pedagogik.

I Borlänge fanns det en musikhögskolefilial, Boomtown kallades den. Den var ett utskott på Piteå musikhögskola. Där fanns en föreståndare som också varit lärare på Brunnsviks egen musiklinje i Ludvika. Det slutade med att jag övertog hans jobb som föreståndare i Borlänge.

Sedan ville inte Piteå fortsätta med filialen i Borlänge. I grannkvarteret intill hade Brunnsviks folkhögskola flyttat in. Där fanns också en musiklinje. Det bananskalet lyfte in mig i Brunnsviks komplexa utveckling, den som så småningom ledde fram till det Brunnsvik som finns idag.

Jag blev rektor för folkhögskolan. Samtidigt som jag installerades som rektor för folkhögskolan hade jag alldeles på egen hand skrivit ihop en ansökan till UHÄ om att starta en musikhögskola i Borlänge. Återstod att få tag i en villig huvudman, för en sådan måste det ju finnas. Högskolan Dalarna sade blankt NEJ.

Då vände jag mig till Brunnsviks styrelse som inte fattade ett dyft om hur en folkhögskola skulle kunna vara huvudman för en högskola. "Men om du tar på dig detta och tar ansvar för hela ansökningsprocessen och ser till att den inte blir ett mot folkhögskolan och dess behov" så får du skicka in din ansökan

När Brunnsviks musikhögskola bevil-

jades examensrätt fick jag välkomsthälsningar från rektor Strannegård på Handelshögskolan och rektorn på Chalmers: Välkommen in i ledet av svenska högskolor! Det blev ett stähej!

Vid invigningen var Matilda Ernkran, högskoleministern och vår ordförande Maria Strömkvist på plats. Ett mycket stort intresse från media.

-Vet du om det finns fler folkhögskolor som söker efter liknande möjligheter?

Ja. Jag har svarat på frågor om hur vi burit oss åt. I de flesta fall handlar det

om yrkespräglade utbildningar. Då kanske det är lättare att kombinera en folkhögskola med utbildningar via Yrkeshögskolan.

Jörgen Hammarin och Maria Strömkvist, vår ordförande, lyckades få ABF att nollställa en kredit på 7 miljoner som folkhögskolan hade till ABF. Den sattes ned till 0! Vi blev skuldfria förutom ett likviditetsslån på tre miljoner.

Under pandemin satte regeringen till nya resurser. Då kunde vi skapa ett eget kapital på 11 miljoner, men som vi sedan tappade efter 2023. Vi tappade 8 miljoner efter pandemins slut.

Nu går vi konstant back, det fattas 1,25 % på statsbidraget. 90 rörelsefolkhögskolor går back.

- Sverker Sörlin lyfter fram folkbildningen och kulturens i sin nya bok, *Kulturens värde*. Folkbildningen och "kulturen" intar en betydande roll i boken. Förutom "demokrati" så är ju

"kultur" ett begrepp som dyker upp så fort man tittar på vad syftet med folkbildningsverksamheten går ut på. Eller hur?

Jag var på ett informationsmöte med Regionen om kultur- och kulturpolitik. Vi som var där förväntade oss en genomgång på vilket sätt Regionen ville, eller kunde stötta oss i vårt kulturarbete. Det fanns inga pengar!

Utan man ville endast ge tips om hur man jobbar fram stöd via donatorer. Mötet handlade inte om kultur, utan om hur man finansierar kultur...

-Det gladdde mig att Brunnsvik nämns i förslaget till en Kulturkanon. Precis som hyllningsboken till Gösta Vestlund, *Demokratin som bildningsväg*. Gösta var lärare på Brunnsvik Vinterkursen 1942-43.

Ja, jag blev barnsligt glad över att Brunnsvik nämns där trots att jag egentligen är skeptisk till idén om en kulturkanon.

-Egentligen är det viktigaste, nu när det händer så mycket i världen, att vi odlar och står upp för vår tradition som vi "är nedsänkta i", den nordiska folkbildningen. Det arvet utmanas hela tiden.

En gång i tiden var det som vi står för allmänt ansett som storartat och viktigt. Även om det idag finns en annan uppfattning hos vissa politiker idag att det vi sysslar med är ytligt och oviktigt, att det ger för lite nytta i förhållande till de kostnader som det offentliga stödet för med sig, så tycks glädjande nog stödet i vår riksdag ändå bestå.

Även om ABF-familjen är en viktig arbetsplats, så är det primära inte ett arbetsmarknadsprojekt. Det egentliga syftet är att bidra till att stärka demokratin, genom att försvara och bredda medborgarrollen.

Hur tänker du kring detta, hur optimerar du pedagogiken och de resurser som Brunnsvik förfogar över? Brunnsvik är en speciell skola det finns en stark grund i idealen och idéerna. Jag tror ändå att det finns en förvirring hos oss och många andra rörelsefolkhögskolor. Vad ska vi göra? Vad ska vi utveckla?

För Brunnsviks del handlar det om att ta hand om alla sorters människor, "alla ska med". Brunnsviklegendaren Jörgen Hammarin står för uttrycket "kulturell allemansrätt". Brunnsvik är i rörelse mellan idealism och pragmatism.

Under de ständigt pågående generationsskiftena har de lärare som dominerade under decennierna före och under millenieskiftet nu pensionerats och ersatts i högre grad av lärare som kommer från andra skolformer. Det ser man hos många skolor.

Och "högga mannen", skolans styrelse har blivit mer frånvarande. Trots att huvudmännen i denna tid borde engagera sig mer än tidigare på grund av skolornas dåliga ekonomi. De pedagogiska utmaningarna är säkerligen större än någonsin.

De studerande som finns på någon av Arbetarrörelsens 20 folkhögskolor kanske idag inte är lika intresserade av att idag sätta sig in i arbetarrörelsen bakgrund och ställning? Våra deltagare blir pushade från olika håll. Uppmaningarna kanske faller plat

Det finns nya deltagargrupper med nya behov, hemmasittare, invandrare. Det är svårt att be dem gå med i facket. Du måste gå en facklig kurs! Du måste bli klart snabbt, du har två år på dig! Sedan får du inget CSN. SFI ska du vara klar med på tre år. Det är svårt! Men det måste gå! Du kanske kom hit som analfabet. Det innebär att du ska kunna börja på högstadiet då.

Men folkhögskolan är det enda stället där dessa människor får möjligheter att växa. Vi har anpassat oss, vi har haft 350 dagelever som kommer till oss i Borlänge. Till vår musiklinje kommer stukade människor. Men det finns en parallell. De här människorna har samma behov som den generation som gick igenom arbetslöshetskrisen på 1930-talet. De vill ta plats! De vill vara någon, eller bli något.

Folkbildning bygger på att man lär tillsammans. Det är viktigt att stimulera de studerande att upptäcka kraften/stödet i det gemensamma. Vi har haft kurser för gravt funktionshindrade som för första gången blivit sedda genom att vi lyckats med att kombinera grupputveckling med de individuella behoven.

Vi får inte ge upp vår ambition att ha ett bildningsperspektiv. Även om regering och riksdag ständigt är ute

efter "nyttan", som kan mätas med kvalitetsindikatorer.

En utveckling som man nu kan se är att kurser decentraliseras. Folkhögskolor kan driva SFI-kurser i filialer där inga folkhögskoleverksamheter bedrivs.

Ett problem är att folkhögskolorna "utnyttjas" för att skapa tillfälliga aktiviteter. Riktade kurser som kanske varar några år, sedan tar det slut. Jag ser det som en flexibilitet till "döds". Det är inte folkhögskola!

Men det är klart att man vill hjälpa till, särskilt som det ofta kan vara bra för ekonomin. Om än tillfälligt. Som att kissa i byxorna en vinterdag.

Sedan har ju utöver pandemin, kriget i Ukraina och framväxten av en ny världsordning också påverkat vår verksamhet. Vi har fått ett nytt narrativ i samhället: "Det finns inga pengar!" Allt handlar om en mätbar nytta

Bildning och människors drömmar kan folkhögskolan möta. Nu ingår vi i en sorts barrikad till humanismens försvar. Vi konkurrerar här i Dalarna med hantverkskurser som har hur många sökande som helst. Då uppstår givetvis vilka vi är, och för vilka vi finns till?

Det är tufft att balansera mellan det behjärtansvärda och det kommersiella. "Follow the money" är det någon som viskar mig i örat hela tiden. Om styrelsemedlemmarna hade större möjlighet att följa undervisningen någon dag, eller två – eller kanske tre så skulle det bli så mycket lättare att komma fram till en prioritering som man kan bli överens om.

-Men visst är det så att det är svårare att rekrytera till allmän kurs på den där "vackra skolan inne i skogen, på höjden intill en sjö" som egentligen är tänkt som ett internat?

Måste man inte separera de allmänna kurserna från internatbase-rade kurser, om man vill nå, som Brunnsvik Borlänge tycks göra, de lågutbildade, "hemmasittarna" och invandrarna som *måste* lära sig det svenska språket?

Vi bemödar oss om att få till allmänna kurser härute på Brunnsvik, trots allt. Syftet är givetvis att uppnå en så god inkludering som möjligt. "Alla tillsammans, alla ska med." Det är märkligt att det inte finns skarpare krav på att öka allmänna kurserna på folkhögskolorna.

Folkhögskolan genomgår en identitetskris dessa dagar. Huvudmännen bör inte vara för långt bort. Det måste finnas en grundtrygghet. Vill huvudmännen något, så måste de finnas i skolorna. Huvudmannaskapet på Brunnsvik har under min tid varit frånvarande.

Jag har inte diskuterat med ABF vad ABF vill med verksamheten. Men det är förståeligt om man tänker på vilka dramatiska förändringar som studieförbunden måste iscensätta efter de dramatiska nedskärningarna som den borgerliga regeringen ombesörjt. Folkhögskolorna måste klara sig själva.

Jag hade välkomnat om ABF-s representanter någon gång hade ifrågasatt mina förslag till kursutveckling. Hela brunnsvikskomplexet har en enda styrelse. Där ingår folkhögskolan, högskolan och SFI. Det enda absoluta kravet från myndigheterna är att alla tre är särredovisade.

Styrelsemötena är digitala, men en gång om året är styrelsen här för "strategiöverläggningar". Då umgås vi, men inga lärare är med. De är två ombudsmän från ABF Dalarna, två kvinnor från LO och vår ekonomichef. Flera har gått kurser på Brunnsvik.

I nästa nummer:

- Intervju med Tollares rektor
- Rapport från vårträffen i Göteborg
- Recension av Sverker Sörlins bok "*Kulturens värde*"
- Rapport och intryck från eventet Folk och Bildning
- Huvuddragen i inkomna remissvaren på förslaget till nytt statsbidrag
- Djupdykning i hur utredningen kring sammanslagning av RIO och OFI fortskrider
- Vi gör en inflygning över folkhögskolornas årsbokslut

Sjöviks folkhögskola

Anneli Karlsson

Sjövik är för mig/oss inte främst en historisk institution utan en levande bildningsmiljö. Det som bär skolan är relationerna, sammanhanget och uppdraget att skapa en annan väg till kunskap och utveckling. Vi arbetar nära människor där livet faktiskt händer.

I det arbetet spelar huvudmannaskapet en viktig roll, men kanske inte på det sätt man först tänker. Relationerna till Equmeniakyrkan, Equmenia och Sjöviks kamratförbund handlar mindre om styrning och mer om riktning och sammanhang.

De sätter inte innehållet i vår verksamhet i detalj, men de ger oss en idéburen grund att tolka vårt uppdrag inom. Det handlar om människosyn, gemenskap och ett ansvar för samhället som sträcker sig bortom utbildningens formella ramar.

Jag upplever att detta också speglar många rörelsefolkhögskolor idag. Huvudmannen är inte en administrativ överbyggnad utan en idéburen grund. Samtidigt behöver varje skola tolka sitt uppdrag i sin lokala verklighet, geografiskt, socialt och pedagogiskt. Därför kan uttrycken skilja sig åt mellan skolor, men riktningen är ofta gemensam.

I diskussionen om rörelsefolkhögskolornas framtid ställs ibland frågan om folkrorelsearvet håller på att tunnas ut. Min erfarenhet är snarare att det förändrat form. Det märks inte alltid i symboler eller traditioner, men i hur vi organiserar ansvar, gemenskap och samhällsengagemang.

Huvudmannaskapet är fortfarande viktigt, men relationen handlar mer om dialog och riktning än om styrning. Det gör att arvet inte blir något vi bevarar, utan något vi använder.

Hos oss märks huvudmannen i vardagen genom förtroende. Vi har ett mandat att forma verksamheten utifrån de människor vi möter och de behov som finns här och nu.

Värdegrunden syns inte i symboler utan i hur vi organiserar gemenska-

pen, hur vi möter deltagare och hur vi håller fast vid att människor växer i relationer. Det handlar inte om att vi ska vara kyrka, utan om att vi ska vara en skola som bär en människosyn.

Det diakonala perspektivet finns där som en grundton i arbetet. Inte alltid i form av religiösa uttryck, utan i hur vi förstår vårt uppdrag: att möta människor med respekt, att skapa möjligheter där andra system inte räcker till och att bidra till att människor kan återta riktning och delaktighet i sina liv.

På så sätt blir det diakonala inte något vid sidan av utbildningen, utan en del av hur vi förstår bildningens roll i samhället.

Samtidigt verkar vi i ett samhälle som förändras snabbt. Deltagare söker sig inte bara till oss för utbildning utan för sammanhang och orientering. Där upplever jag att rörelsefolkhögskolorna snarare blivit mer relevanta.

Vår uppgift är inte bara att anpassa oss till förändringen, utan att bidra till att människor hittar sin plats i den. I ett mer reglerat utbildningslandskap blir huvudmannaskapet paradoxalt nog viktigare. Det är där vi har vår riktning när omvärlden vill göra oss mer lika varandra.

När utbildning i allt högre grad beskrivs i termer av volym, uppföljning och resultat behöver vi något som påminner oss om varför vi finns.

För oss handlar huvudmannaskapet om människosyn och samhällsuppdrag, det hjälper oss att hålla fast vid att utbildning ytterst handlar om människor, inte bara om system.

I ett mer fragmenterat samhälle ökar behovet av gemenskap, tillit och mening. Där har folkhögskolan en särskild roll. Vi arbetar ofta nära människor som hamnar mellan olika system, och där blir relationerna och den bildningsmässiga helheten avgörande.

Det är också där jag tror att mycket av det som förenar rörelsefolkhögskolor idag finns, inte främst i historien, utan i hur vi möter samtidens behov. Det som förenar oss är kanske att vi verkar i spänningsfältet mellan frihet och ansvar.

Friheten att forma verksamheten

utifrån deltagarnas behov och vår kontext, och ansvaret att bära en värdegrund som är större än oss själva.

I en tid där mycket blivit mer marknads- och systemstyrt kan det vara en utmaning, men också en styrka. Den idéburna grunden gör oss relevanta när människor söker mening, tillhörighet och riktning.

Vi försöker inte jaga samtiden, vi försöker förstå den. Och vårt svar är ganska enkelt: människor behöver fortfarande gemenskap, mening och möjlighet att bidra. Därför är folkhögskolan inte mindre relevant idag, snarare tvärtom.

Om jag ska formulera det kort så tror jag att det som förenar rörelsefolkhögskolor idag är att vi fortfarande drivs av samma tanke: att utbildning ska tjäna människan och samhället, inte bara systemen. Och där är relationen till huvudmannen inte en begränsning, utan en del av den riktning som gör vårt uppdrag tydligt.

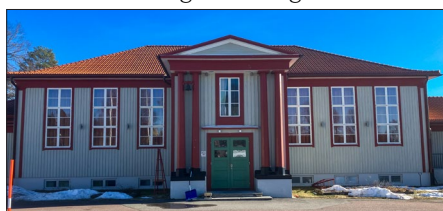
Relationen till huvudmannen

Equmeniakyrkan, Equmenia och Sjöviks Kamratförbund, har, precis som på många andra rörelsefolkhögskolor, förändrats i takt med samhället.

Men jag skulle inte säga att den kristna profilen har tonats ned. Snarare har den fått en annan och kanske mer fördjupad betydelse. För oss handlar det i hög grad om hur vi är som skola.

Att arbeta med

de målgrupper vi möter är i sig ett uttryck för en kristen människosyn. Det diakonala perspektivet finns som en grundton i verksamheten, inte vid sidan av utan mitt i hur vi organiserar ut-

bildning, gemenskap och ansvar.

Samtidigt finns också mer traditionella uttryck kvar. Vår kristendoms-skola under sommaren är ett exempel på ett sammanhang med djupa rötter som fortfarande är levande och viktigt.

Huvudmannen bidrar med viktiga ingångar och nätverk, och jag upplever ett starkt engagemang för folkhögskolorna och vårt gemensamma uppdrag. Det visar sig inte genom detaljstyrning utan genom riktning och förtroende.

Vi har ett mandat att forma verksamheten utifrån de behov vi möter lokalt, samtidigt som vi är förankrade i något större.

När utbildning i allt högre grad beskrivs i termer av system och resultat blir huvudmannaskapet en viktig kompass. Det hjälper oss att hålla fast vid vad vi är till för.

När jag började på Sjövik var ekonomin mycket ansträngd, och skolan befann sig i ett läge som på sikt inte var hållbart. Ett förändringsarbete hade redan inletts, bland annat genom uppsägningar, vilket visar hur allvarlig situationen var.

Det här var inget enskilt arbete, utan något vi gjorde tillsammans, styrelse, ledning och personal, i olika roller. Det första steget blev att skapa en gemensam bild av läget och en förståelse för varför förändring var nödvändig.

Samtidigt var det viktigt att inte fastna i ett rent besparingsperspektiv. Parallellt med att vi arbetade med ekonomin började vi mer aktivt utveckla verksamheten, där de lokala sambanden blev avgörande. Vi stärkte också upp där det fanns potential, bland annat genom att utveckla konferensverksamheten.

Ett konkret exempel är det medborgarförslag vi tog fram för att stärka och utveckla samarbetet mellan Sjöviks folkhögskola och Avesta kommun. Syftet var att skapa en mer strukturerad samverkan kring utbildning, integration och samhällsutveckling utifrån lokala behov.

Förslaget behandlades i kommunfullmäktige och fick bifall, vilket också har lett vidare till en dialog med kommunen om fortsatt utvecklad samverkan.

För oss har det varit ett sätt att flytta

position från att vara en aktör vid sidan av till att bli en mer självklar del av det lokala sammanhanget. Genom det arbetet positionerar vi oss tydligare, inte bara lokalt utan också regionalt och nationellt.

Den typen av initiativ har varit avgörande. Inte som en snabb lösning, utan som en del av en långsiktig riktning där vi stärker vår relevans, våra relationer och vår roll i samhället.

För att få med hela organisationen i förändringen har delaktighet och tydlighet varit avgörande. Styrelsen har haft en viktig roll i att hålla riktning och fatta nödvändiga beslut, samtidigt som personalen har burit en stor del av det konkreta utvecklingsarbetet.

Det har inte handlat om en enskild insats, utan om ett gemensamt arbete över tid där vi steg för steg har flyttat fokus från ett pressat ekonomiskt läge till en mer stabil och utvecklingsinriktad verksamhet.

Det viktigaste i det arbetet har varit det gemensamma engagemanget och den starka kärleken till Sjövik. Det har funnits en vilja i hela organisationen att inte bara hantera en svår situation, utan att tillsammans ta ansvar för att utveckla och stärka skolan framåt.

Jag tror att det är just det som har gjort skillnaden, att förändringsarbetet inte har burits av en funktion, utan av ett gemensamt ansvar och en gemensam riktning.

Anneli Karlsson

Rector för Sjöviks folkhögskola, tidigare biträdande rektor och projektledare inom Bergslagens folkhögskola. Utbildad folkhögskolerektor och även studerat statsvetenskap. I grunden undersköterska, tidigare politiskt aktiv, engagerad i frågor som rör utbildning, arbetsmarknad och social hållbarhet.

Tradition och revolution - Föreläsningsföreningen Nyfiken på...

Björn Grip

Tove Lifvendal, En av "tyckarna" i Den omdebatterade folkbildningen framför där en svepande kritik över folkbildningens ofrihet. Vi brukar ju säga att det främsta kännetecknet på vår verksamhet att den är "fri och frivillig", men vilket den inte är enligt Lifvendal.

Statsbidragsvillkoren fjättrar verksamheten, den är ofri. Den är utelämnad till politikens ryckiga och osäkra nåd. Men hon anser ändå att det som vi ägnar oss åt i sin helhet är av stor vikt och betydelse för demokratin. Men den måste söka sig en ny finansiering så att den gör sig förtjänt av att ingå i civilsamhället, på riktigt...

Vi bad Björn Grip att skriva om den föreläsningsförening som finns i Söderköping. Om vi bodde och levde i Söderköping skulle vi söka medlemskap. Omgående.

Folkbildande offentliga föreläsningar är det något bortglömda tredje benet inom folkbildningsvärlden. Föreläsningsföreningar har en lång tradition, inte minst i Östergötland där jag bor och är verksam.

Tretton föreningar inom denna bildningstradition finns i länet. Vår förening, *Nyfiken på...* i Söderköping är den yngsta, bildad hösten 2008.

Hur det startade

Anledningen till att den startades var ett meningsutbyte mellan mig, min fru Marja och kommunens dåvarande kultursekreterare Barbro Mellqvist, som också var granne i samma bostadsrättsförening. Marja och jag klagade över att det saknades diskussionsforum i kommunen kring aktuella samhälls- och kulturfrågor.

Barbro fräste ifrån och sade; - Jamen, gör nåt själv då! Man behöver inte bara sitta och vänta på att kommunen ska ta initiativ till allting.

Sagt och gjort. Tillsammans med en annan granne, Benny Andersson, ordförande i det lokala miljöpartiet, bestämde vi att försöka förmå våra partiföreningar – vänster- och miljöpartierna - att ställa sig bakom bildandet av en föreläsningsförening. Det var inte svårt.

Antalet aktiva medlemmar i respektive partiförening kunde räknas på ena handens fingrar. En rundringning till medlemmarna i respektive parti, sen var det klart förutsatt att vi själva ville "dra lasset".

Hösten 2008 den 15/10, konstituerade vi oss och den 19/10 genomfördes den första föreläsningen med vänsterpartiets då unikt populära kommunpolitikern i Fagersta, Stig Henriksson. 24 personer kom och lyssnade, vilket vi betraktade som en framgång.

Under våren 2009 genomfördes sedan hela fem föreläsningar, varav tre föreläsningar med aktiva rikspolitiker från våra respektive partier samt två uppmärksammade författare, Susanna Alakoski och Åsa Linderborg.

Deras framträdanden blev succéer med fullsatta hus. De har sedan varit tillbaka vid flera tillfällen.

Verksamheten breddas och växer

Med dessa framgångar blev det också naturligt att bredda rekryteringen av föreläsare. Detta gjordes med utgångspunkt i en ändamålsparagraf där det görs tydligt att vi ska genomföra föreläsningar med aktuella och intressanta ämnen inom områdena samhällsutveckling och kultur.

Styrelsen breddades också efterhand, bland annat kunde vi knyta den nye ägaren av stans anrika bokhandel till styrelsen. Detta blev naturligtvis till ömsesidig nytta och glädje.

Genom åren har många såväl etablerade som mindre kända namn passerat revy i lilla Söderköping; Märta Tikkanen, Jan Guillou, Gudrun Schyman, Göran Greider, Antje Jackelén, K G Hammar, Ulla Skoog, John Lapidus, Anita Goldman, Anders Tegnell är några namn som besökt oss genom åren.

Innevarande vår innehåller namn som oceanografen Ola Kalén som pratade om *Havet och framtidens klimat*, Per J Andersson, redaktör för *Vagabond* som häromdagen den 17/3, pratade om *Historiska resenärer, 12 kvinnliga pionjärer* när det gäller resor, ofta som journalister.

Framöver i april

och maj kommer Fatima Bremmer, författare till böckerna *Ett jävla solsken* och *Ligan*, Cecilia Uddén, välkänd utrikeskorrespondent som rapporterar från Mellan Östern, Olof Bortz, historiker med folkmord som specialitet samt Dag Blanck, specialist på USA och dess historia.

Från att ha varit en föreläsningförening som i huvudsak knöt an till namn i de politiska partier som startat föreningen *Nyfiken på*, har vi genom åren breddat oss, dock fortfarande med utgångspunkt i att ha ämnen och föreläsare som är aktuella och ofta kontroversiella i samhälls- och kulturdebatten.

Antalet besökare har de senaste åren legat i genomsnitt på 55 personer, vilket får anses vara goda siffror. Rekordpublik med uppemot 150 personer, då vi fått hyra större lokaler, har vi haft vid ett 10-tal tillfällen. Folk kommer också tillresande från närbelägna kommuner som Valdemarsvik och Norrköping. Till och med personer från residensstaden Linköping letar sig då och då till våra evenemang.

Sammanlagt under våra 18 års verksamhet har vi haft cirka 9000 besök på våra föreläsningar.

Finansiering och ekonomi

Vi beslöt tidigt, att våra föreläsare skulle arvoderas enligt författarförbundets rekommendationer. För närvarande uppgår detta till 8 500 kr plus resa och övernattning. Dessutom vinnlägger vi oss om att hämta och lämna vid resecentrum i Norrköping.

Vi avslutar också ofta besöken med en eftersits på någon av stadens näringsställen, då vi bjuder föreläsaren på förtäring. Ett tiotal ur publiken brukar följa med för att fortsätta samtalet med kvällens gäst.

Finansieringen av verksamheten sker dels genom medlemskap årsavgift 150 kr, f n 120 medlemmar, dels genom inträde till evenemangen, 100 kr för icke medlemmar, 60 kr för medlemmar. Det har varit centralt för oss i föreningen att kunna erbjuda intressanta

ta upplevelser till ett lågt pris.

Vi har också varit angelägna om att bygga en ideell förening med förhållandevis många medlemmar. Det är viktigt inte minst gentemot kommunen.

En organisation, som har hundra-talet medlemmar och i viss mening fungerar som opinionsbildare, blir att räkna med och ta hänsyn till. För närvarande har vi ett gott samarbete med biblioteket och framför allt kultursekreteraren i kommunen.

Vi får också ersättning för arvoderingen av disputerade föreläsare från Folkuniversitetet, och ett kommunalt stöd som för närvarande uppgår till 3000 kr per föreläsning.

Regionen har tidigare varit med och finansierat verksamheten, men de senaste åren har dess kriterier för vad som kan stödjas snävtats in. Vår verksamhet anses alltför lite beröra områdena konst och kultur, som är det som regionen för närvarande vill stödja.

Tradition, revolution och uppskattning

Våra föreläsningar har blivit alltmer uppskattade och etablerade i vår lilla småborgerliga stad. Bland annat har vi fått kommunens kulturpris.

Man kan konstatera att verksamheten bedrivs i en god folkbildningstradition där det revolutionära perspektivet ligger i att människor kommer ut i det offentliga rummet och börjar samtala med varandra om viktiga samhällsfrågor.

Publiken kommer inte enbart för underhållning utan för att utveckla sin roll som samhällsmedborgare, helt i linje med folkbildarpionjären Anton Nyströms vision.

*Björn Grip,
ordförande
Söderköpings
föreläsningförening Nyfiken på...*

NYFIKEN PÅ

NYFIKEN PÅ... våren 2026, en serie öppna samtal om radikala och spännande kultur- och samhällsämnen

Arr: Söderköpings Föreläsningförening
Samarbete med: Kulturskolan, Region Östergötland, Folksamverksamhet i Söderköpings Bokhandel, Lilla 100, Folkuniversitetet

Björns och medlemsans: Söderköpings Bokhandel (den beställs) 0121-190 166
Kvällen och kvällen: 100 kr per person
Se: nyfiken.se

Havet och framtidens klimat
Ola Kalén
Slutet, fredagen den 24 februari kl. 18.30
Ola Kalén är oceanograf vid SMHI och exper på havsklimat. Han är duktig i både kring och kring. Om havets betydelse för klimatet, om havets betydelse för oss och om havets betydelse för framtiden. Han är också en av de mest kända och populära forskarna inom havets klimat. Han är också en av de mest kända och populära forskarna inom havets klimat.

Historiska resenärer
Per J Andersson
Nyttårsfesten, fredagen den 17 mars kl. 18.30
Historiska resenärer 12 kvinnor som öppnade världens ögon för Sverige. Per J Andersson har skrivit en bok om dessa kvinnor som öppnade världens ögon för Sverige. Han har också skrivit en bok om dessa kvinnor som öppnade världens ögon för Sverige.

Till människans största nytta
Lars Heikensten
Slutet, fredagen den 16 april kl. 18.00 (GDS övrigt)
Lars Heikensten är en av de mest kända och populära forskarna inom människans största nytta. Han har skrivit en bok om människans största nytta. Han har också skrivit en bok om människans största nytta.

Ligan - Klaravärdens blodsystrar
Fatima Bremmer
Slutet, fredagen den 22 april kl. 18.30
Fatima Bremmer är en av de mest kända och populära författarna inom Ligan. Hon har skrivit en bok om Ligan. Hon har också skrivit en bok om Ligan.

Allt har en smak av aska
Cecilia Uddén
Nyttårsfesten, fredagen den 29 april kl. 18.30
Cecilia Uddén är en av de mest kända och populära författarna inom Alla har en smak av aska. Hon har skrivit en bok om Alla har en smak av aska. Hon har också skrivit en bok om Alla har en smak av aska.

Palestinas historia och sionismen
Olof Bortz
Slutet, fredagen den 5 maj kl. 18.30
Olof Bortz är en av de mest kända och populära historikerna inom Palestinas historia och sionismen. Han har skrivit en bok om Palestinas historia och sionismen. Han har också skrivit en bok om Palestinas historia och sionismen.

USA under Trump
Dag Blanck
Nyttårsfesten, fredagen den 12 maj kl. 18.30
Dag Blanck är en av de mest kända och populära journalisterna inom USA under Trump. Han har skrivit en bok om USA under Trump. Han har också skrivit en bok om USA under Trump.

Folkuniversitetet

Debatt

De bidde en tummetott...

Tommy Fogelberg

Vi var många som hade högt ställda förväntningar på det av Folkbildningsrådet aviserade eventet Folk och Bildning, som går av stapeln i Stockholm, onsdagen 22 april.

Så här lanserades konferensen när den första gången presenterades, då av Folkbildningsrådets generalsekreterare Anna-Karin Lindblom.

"En ny nationell arena för samtal om folkbildningen tar nu form. Den 22 april 2026 bjuder Folkbildningsrådet in till Folk och bildning – en heldag i Stockholm där folkhögskolor, studieförbund och beslutsfattare möts för att samtala om folkbildningens framtid och finansiering.

Konferensen bygger på tidigare års erfarenheter av liknande forum och fokuserar på folkbildningens förutsättningar. Dagen erbjuder debatt, samtal och kulturinslag, och vänder sig till företrädare för regeringen, regioner, kommuner, myndigheter och folkbildningen.

Syftet är att skapa en gemensam bild av folkbildningens roll och bidrag till individens och samhällets utveckling, och att stimulera till dialog och långsiktig samverkan."

Vidare sägs:

– Vi hoppas att konferensen kan bli ett årligt återkommande forum för inspiration och fördjupade samtal om hur folkbildning bidrar till samhällsutveckling, säger Anna-Karin Lindblom, generalsekreterare för Folkbildningsrådet.

Folkbildningen spelar en viktig roll för att stärka delaktighet, kompetens och beredskap i hela landet. Genom att samlas kring gemensamma utmaningar – som digital delaktighet och kompetensförsörjning – kan nya samarbeten formas och gamla stärkas.

– Folkbildningen behöver långsiktiga förutsättningar för att kunna möta samhällets behov. Därför samlar vi aktörer från olika delar av Sverige för att gemensamt samtala om visioner, resurser och ansvar. Folk och bildning blir en viktig arena för det samtalet, säger Anna-Karin Lindblom.

I alla fall undertecknad hade som sagt högt ställda förväntningar, och såg det här som en samlande och stärkande insats, helt i linje med den motion till RIO:s senaste kongress, om genomförande av en **"Svensk Folkrikisdag för Demokrati och Folkbildning"** som undertecknad är pappa till.

Motionen presenterades i sin helhet i Folkhögskoleveteranen nr 1/2025. *(Då den inkom en dag för sent, så beslutade styrelsen, tyvärr, att den inte kunde beredas sedvanlig behandling på kongressen)*

Det som nu presenteras är ett event för särskilt inbjudna. Dit räknas ett urval av företrädare för studieförbund och folkhögskolor, därtill fogas riksdagsledamöter, regeringsföreträdare, en och annan myndighetsperson mm.

Deltagarantalet på plats är maxat till 200. Knappt ens en representant per folkhögskola! Övriga intressera-

de bjuds med högerhanden att följa eventet online, det blir alltså inte den manifestation, den energikick man kunde fått av ett massevent. Den möjligheten förvägras nu stora delar av folkbildningssverige, vilket jag beklagar.

Är det manne bara en försmådd skribent, sur för att han varken är inbjuden, eller för att eventet inte blev det han föreställde sig, som här tar till orda?

Kan det vara så att Folkbildningsrådet har prioriterat rätt när det landat i det här valet av genomförande?

Frågan är öppen, och undertecknad lovar att betrakta eventet och dess utfall med så öppet sinne som möjligt, och återkommer med slutkommentar i nästa nummer.

Just hemkommen från RIO:s mellanårs verksamhetskonferens, där tiden delades mellan diskussioner om förslaget till nytt statsbidrag för folkhögskolan, och delrapport från utredningen kring en ev. sammanslagning av RIO och OFI.

Jag kan konstatera att diskussionens vågor gick höga gällande båda frågorna, och det ska bli spännande att få ta del av RIO:s slutgiltiga remissvar på förslaget.

När det gäller sammanslagningen är undertecknad mycket tveksam, men ett stalltips är, efter tolkning av diskussioner och inställning bland deltagarna, att RIO:s nästa kongress kommer föreslå sammanslagning.